

Голові спеціалізованої вченої ради К 41.863.01
Одеського регіонального інституту державного
управління Національної академії державного
управління при Президентові України,
доктору політичних наук, професору,
Іжі М. М.

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

першого проректора Інституту підготовки кадрів державної служби
зайнятості України, доктора наук з державного управління, доцента **Ворони
Петра Васильовича** на дисертацію **Віліжінського Віктора Миколайовича**
за темою: «**Відтворення національних традицій врядування в системі
місцевого самоврядування України**» подану до захисту в спеціалізовану
вчену раду К 41.863.01 Одеського регіонального інституту державного
управління Національної академії державного управління при Президентові
України на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного
управління за спеціальністю 25.00.04 – міське самоврядування

Актуальність теми дисертації. Проведення сучасних перетворень у
сфері місцевого самоврядування та територіальної організації влади в
Україні є поза сумнівом прогресивним поступом у розвитку системи
публічного управління. Концепція реформи чітко констатувала наявні
проблеми управління на місцях. Але сьогодні вже достатньо зроблено в
цьому напрямку: напрацьовано нормативно-правову базу, здійснено
бюджетну децентралізацію, налагоджено процес створення об'єднаних
територіальних громад. Все це істотно розширило функціональні можливості
останніх, однак значна кількість їхніх представницьких органів сьогодні ще
не спроможна (особливо у сільській місцевості) створити комфортне та
безпечне середовище проживання громадян. У той же час зміни, що
відбуваються, вимагають певного коригування змісту концептуального

підґрунтя реформи, суть якого зводиться до врахування національних традицій врядування та їх регіональної самобутності.

Враховуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що тема дисертаційного дослідження Віліжінського В. М. «Відтворення національних традицій врядування в системі місцевого самоврядування України» є своєчасною та обумовлена нагальними потребами державотворчої практики щодо осмислення теоретичних і практичних аспектів врахування національних традицій врядування при сучасних перетвореннях системи місцевого самоврядування.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертація є завершеним самостійним науковим дослідженням, в якому розкрито обрану автором тему. Обґрунтування положень дисертаційного дослідження є змістовним і переконливим. Цілісність методологічного підходу забезпечено використанням загальних діалектичних методів і наукового інструментарію.

Сформульовану у роботі мету дослідження досягнуто, вона відповідає темі дослідження та розкриває сутність нових моделей місцевого самоврядування, заснованих на національних традиціях врядування, запровадження яких сприятиме підвищенню ефективності системи місцевого самоврядування України. Поставлені у роботі завдання вирішено повною мірою, що знайшло своє відображення у відповідних висновках і пропозиціях.

Вищезазначене дозволяє зробити висновок про високу ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів дисертації. Дисертаційна робота представляє собою цілісне дослідження, спрямоване на досягнення важливої наукової цілі щодо науково-теоретичного обґрунтування становлення і розвитку національних та європейських традицій врядування в місцевому самоврядуванні України й

надання практичних рекомендацій щодо запровадження на їх основі нових моделей місцевого самоврядування.

Оцінюючи наукову новизну дослідження слід зазначити, що розробка і впровадження Галицької та Січової моделей місцевого самоврядування сприятиме забезпеченню ефективної реалізації сучасних перетворень, орієнтованих на вдосконалення діючої системи місцевого самоврядування в Україні через надання територіальним громадам та їх представницьким органам права влаштування власних організаційно-правових форм;

Наукові результати дисертаційного дослідження є змістовними, взаємопов'язаними між собою та розкривають сутність дослідження щодо врахування національних традицій врядування при здійсненні перетворень в системі місцевого самоврядування України.

Так, його автором обґрунтовано необхідність застосування концептуальних підходів до розроблення нових моделей місцевого самоврядування як основних напрямків удосконалення системи місцевого самоврядування в контексті сучасних перетворень.

Важливим для теоретичного збагачення науки державного управління також є: визначення архетипів національних традицій врядування; встановлення того, що неврахування національних традицій врядування в системі публічного управління є першопричиною сучасних проблем місцевого самоврядування; доведення нездатності напрацьованої за роки незалежності законодавчої бази у сфері місцевого самоврядування повністю подолати спотворення національних традицій врядування, що відбулися в часи перебування українських земель під владою Російської імперії та Радянського Союзу; підтвердження значення досвіду врядування за національними традиціями в Україні на прикладі конкретних країн Європи.

Отже, проведена експертиза дисертації дозволяє зробити висновок про те, що винесені на захист положення мають новизну як у теоретико-науковій, так і у прикладній сфері державного управління.

Повнота викладення основних положень дисертації у наукових працях. Аналіз публікацій автора дозволяє зробити висновок щодо повноти викладу основних положень дисертації у наукових працях. Так, Віліжінським В. М. за період проведення наукового дослідження опубліковано 20 праць, серед яких 1 колективна монографія (спільно з науковим керівником Поповим М. П.), 7 публікацій – у наукових фахових виданнях України, 1 – у зарубіжному виданні та 11 публікацій апробаційного характеру – у збірниках матеріалів науково-комунікативних заходів. Зазначена кількість публікацій відповідає чинним вимогам, а хронологія публікацій відображає логічну послідовність проведеного дослідження.

Результати досліджень мають апробацію не лише в Одеському регіональному інституті державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, але й в інших містах України (Київ, Львів, Харків, Херсон, Вінниця, Дніпропетровськ,) та за кордоном. Отже, ступінь висвітлення у публікаціях отриманих у дисертаційній роботі наукових результатів, слід визнати достатньою, як за змістом, сферою поширення, так і за їх кількістю. Ці публікації досить повно та послідовно розкривають сутність всіх наукових положень, що виносяться на захист.

Оцінка оформлення дисертації та змісту автореферату. Оформлення дисертації та автореферату виконано згідно з чинними вимогами та не викликають зауважень. Робота написана науковим стилем, її оформлення відповідає існуючим стандартам, у тексті роботи зроблені необхідні посилання на цитовані джерела. Автореферат дисертації розкриває зміст проведеного дослідження і не містить інформації, що відсутня в дисертації. Дисертаційне дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана в рамках науково-дослідних робіт ОРІДУ НАДУ при Президентові України протягом 2012-2014 років за темами: «Професійне

навчання службовців органів публічного управління з питань реалізації пріоритетів адміністративної та економічної реформ: регіональні аспекти» (ДР № 0112U004159), де особистий внесок автора як виконавця полягав в аналізі національних традицій врядування, що слугують підґрунтям для сучасних реформ системи публічного управління, «Розвиток лідерства в публічному управлінні та забезпечення ефективного використання ресурсного потенціалу регіону» (ДР № 0113U001786), у межах якого автором як виконавцем проаналізовано проблеми місцевого самоврядування в Україні, спричинені неврахуванням національних традицій врядування.

Зазначені НДР виконувалися на замовлення Центру перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, керівників державних підприємств, установ і організацій Вінницької області.

Також на замовлення Херсонського обласного центру перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій виконувалася науково-дослідна робота за темою: «Реалізація окремих пріоритетів комплексного розвитку регіону: науково-методичний супровід» (ДР № 0114U002604), де особистий внесок автора як виконавця полягав в розробці нової моделі місцевого самоврядування з урахуванням національних традицій врядування.

Наукове та практичне значення роботи. Значущість результатів дослідження полягає в тому, що вони створюють теоретичну та методичну базу для створення нових моделей місцевого самоврядування в Західно-українському та Наддніпрянському регіонах. Теоретичні положення дисертації становлять інтерес також для проведення подальших досліджень за цією проблематикою, що передбачає розроблення відповідних моделей в інших регіонах України. Практична цінність одержаних результатів обумовлена їх прикладним характером, наявністю рекомендацій щодо

використання в діяльності органів публічної влади, що засвідчено відповідними довідками.

Практичне значення роботи. Як системне продовження державних стратегічних завдань, положення та пропозиції викладені в дисертації були використані при:

- підготовці нормативно-правових актів у сфері реформування місцевого самоврядування Комітетом з питань державного будівництва, регіональної політики та місцевого самоврядування Верховної Ради України;

- розробці науково-методичного забезпечення навчального процесу у Центрі перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, керівників державних підприємств, установ та організацій Вінницької області;

- розробці Стратегії розвитку Асоціації міст і сіл України на 2016-2020 роки в контексті реформування місцевого самоврядування і визначення пріоритетів щодо реалізації реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Дисертаційне дослідження відповідає паспорту спеціальності 25.00.04 – місцевого самоврядування. Зокрема, його основний зміст тематично окреслює такі напрями досліджень:

- теорія та історія місцевого самоврядування;
- система місцевого самоврядування як функціональний, структурний і організаційний механізми управління суспільством;

- територіальна громада в системі місцевого самоврядування: цілі, функції, правовий та організаційний статус, концепції та підходи щодо забезпечення розвитку.

Відповідність спеціальності обґрунтовано у авторефераті та вступі дослідження, простежується в розділах, відображено у висновках.

У вступі автором чітко визначено мету, відповідно до неї поставлено завдання, детально описано методологію дослідження та обґрунтовано актуальність обраної теми.

У першому розділі Віліжінський В. М. в ході дослідження обґрунтовує його методологічні засади, розкриває основні аспекти застосування загальнонаукових та спеціальних методів, а саме: історичний метод – при дослідженні науково-теоретичних, історичних та просторово-часових засад формування місцевого самоврядування; дедуктивний – для виявлення факторів, що вплинули на історичну динаміку національних традицій врядування.

Значну увагу дисертантом приділено дослідженню витоків національних традицій врядування, проаналізовано існуючі та сформовано нове наукове бачення категорій «традиція», «врядування», «урядування», «місьцеве самоврядування», «національні традиції врядування», визначено вплив національного законодавства на становлення місцевого самоврядування в Україні, вивчено досвід окремих європейських країн щодо врахування національних традицій врядування для становлення власних систем місцевого самоврядування та визначено їх вплив на формування традицій врядування в Україні.

У другому розділі при визначенні основних автентичних характеристик територіальної громади Віліжінським В. М. застосовано метод абстрагування. Слушним є аналіз територіальної громади як першоджерела становлення та розвитку національних традицій врядування і визначення її духовно-ціннісного й територіального компонентів.

Під час виокремлення та характеристики загальнонаціональних традицій врядування застосовано метод компаративного аналізу. При цьому виокремлено національні традиції врядування та визначено їх регіональні особливості. Розглянуто проблеми функціонування сучасної системи місцевого самоврядування в Україні та встановлено одну з їхніх першопричин.

У третьому розділі Віліжінський В. М. проведено вивчення проблем та особливостей впровадження змін у системі місцевого самоврядування України в контексті сучасних перетворень.

Також в процесі обґрунтування підходів до моделювання сучасної системи місцевого самоврядування на основі автентичних управлінських особливостей та розробки нових моделей системи місцевого самоврядування, заснованих на національних традиціях врядування дисертантом застосовано метод структурно-логічного моделювання.

Одночасно для формулювання наукових визначень, висновків, що виносяться на захист використано метод комплексного аналізу.

Зміст дисертації має логічний, послідовний виклад, добру аргументацію та наочну візуалізацію завдяки представленню та узагальненню результату роботи у вигляді таблиць, рисунків, додатків. Оформлення роботи загалом відповідає існуючим стандартам, у тексті зроблено відповідні посилання на цитовані джерела та літературу.

Робота написана досконалою науковою мовою у стилістиці прийнятній для робіт відповідного спрямування.

В авторефераті дисертації, що ідентичний її структурі та змісту, розкрито основні положення роботи й отримані висновки.

Дискусійні питання та зауваження щодо змісту дисертації. В процесі аналізу дисертаційної роботи Віліжінського В. М. виникли наступні зауваження та побажання:

1. У дисертаційному дослідженні автором розглядаються особливості формування українського національного характеру (с. 32), а також розкривається сутність патерналізму та трибалізму як автентичних форм суспільної організації українців (с. 41). Однак, як впливають вони на формування системи місцевої влади в Україні та на українських землях не знайшло свого відображення у висновках дисертації. Хоча це однією з складових національної традиції врядування.

2. У дисертації не проведено чіткого виокремлення та аналізу традицій

врядування, що склалися в період існування Запорозької Січі і ґрунтувалися на демократичних цінностях, а також – Гетьманщини як державного утворення, керівники якого прагнули до монархічної форми правління.

3. В рамках дисертації відсутній компаративний аналіз становлення місцевого самоврядування у Федеративній Республіці Німеччина та Російській Федерації. Як відомо, саме ці країни декларують право та спроможність органів місцевого самоврядування самостійно формувати власні функціональні структури та використовувати національні організаційно-правові форми.

4. Видається неповним аналіз проблем місцевого самоврядування, поданих у підрозділі 2.3. Зокрема, автор не зупиняється на проблемі уніфікації публічних послуг, що надаються виконавчими органами місцевого самоврядування. Також у дисертації не говориться про відсутність шляхів удосконалення системи планування території громад тощо.

5. Національні традиції врядування мають свої особливості та специфіку в кожному із регіонів України в залежності від її генезису. Однак у дисертації автор проводить дослідження лише виключно Західної та Наддніпрянської частин України, що значно обмежує територіальне різномаяття охоплення розробленими моделями місцевого самоврядування. Варто було б їх дослідити і на етнічних українських землях, що нині належать іншим країнам.

Висловлені зауваження мають дискусійний характер або стосуються другорядних аспектів дисертаційної роботи, не впливаючи на її загальну позитивну оцінку. Вони не знижують наукової і практичної цінності отриманих результатів, а переважно окреслюють напрями подальших наукових розробок.

Загальний висновок. Дисертаційна робота є цілісним, самостійним, завершеним науковим дослідженням. Вона виконана на належному теоретико-методологічному рівні, відзначається науковою новизною та суттєвим значенням для практики державного управління.

Отримані у роботі наукові результати в сукупності вирішують важливе наукове завдання, що полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні національних традицій врядування та розробці на їх основі нових моделей місцевого самоврядування в Україні для забезпечення ефективної реалізації сучасних перетворень.

За актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованості, наукової та практичної цінності здобутих результатів кандидатська дисертація «Відтворення національних традицій врядування в системі місцевого самоврядування України» відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України і «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор – Віліжінський Віктор Миколайович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.04 – місцеве самоврядування.

Офіційний опонент,

Перший проректор Інституту підготовки кадрів
державної служби зайнятості України,

доктор наук з державного управління, опонент

П. В. Ворона
засвідчує

